

בעיית המחיה

רות יוזמת את המסע, אבל זהו בעז המספק לרות את האמצעים לספק מזון לנעמי. במהלך הפרק בעז מספק לרות אמצעי מחיה שוב ושוב. בנאמו הראשון הוא מתיר לה ללקט בשדהו. מעבר לכך, כאשר הוא מאפשר לה לשתות מהמים שנשאבו על-ידי עובדיו, הוא למעשה מעניק לה יותר זמן ללקט, ומבטיח בכך שהיא תאסוף יותר מזון. לאחר מכן בועז מזמין את רות לארוחה, ומגיש לה מזון במו ידיו. בנוסף, הוא מנחה את נעריו לשמוט בעבורה יותר חיטים באופן מכוון. באופן זה הוא מספק לה את המזון החיוני הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך.

כל מה שבעז נותן לרות, מציעה רות לנעמי. רות מביאה אליה את השיבולים שליקטה, כמו גם את השאריות מהארוחה.³ רות אינה תופשת את הארוחה אותה היא אוכלת באותו היום, או את השיבולים שהיא מלקטת, כשייכות לה באופן בלעדי. במקום זאת, היא מתייחסת אל עצמה כאל צינור מזון בעבור נעמי.

נוכל לסכם כי תרומתו הגדולה ביותר של בעז לרות בפרק זה היא אמצעי המחיה. ועדיין, כפי שצינו, יכולתו של בעז להעניק מזון נובעת מיכולתו להכיר באחר, לראות את רות, את אומללותה ואת צרכיה – לראות את רות כסובייקט ולא כאובייקט. דבר זה אינו מובן מאליו. כפי שצינו, ספר שופטים מציג תקופה של ניכור, חברה אלמונית בה האחד אינו מכיר באחר, מצב המאיים למוטט את הסדר החברתי. כאשר אדם לא רואה את האדם שעומד מולו כאדם, אלא רק כאובייקט, הוא יכול להתעלם מכאבו של האחר ומצרכיו האנושיים הבסיסיים. זה כנראה גם מצבן של הנשים שלא מסייעות לנעמי, לא מביאות לה מזון שיסייע לה לשרוד, ומתעלמות לגמרי מרות. ייתכן שזהו גם מצבה של נעמי עצמה, שהפסיביות בה היא נוקטת ביחס להישרדותה מחלחלת גם אל רות. כמובן שניתן לראות זאת גם בהתייחס לדבריו של הניצב, שבהערתו המזלזלת ביחס ל"נערה המואביה" מעולם לא התייחס לשמה של רות.

הטקסט מכיל רמיזה ביחס ליכולתו של בעז להתייחס אל רות כאל סובייקט, וממילא את רצונו לספק לה מזון. שמה של רות מוזכר רק פעמיים במהלך עשרים הפסוקים הראשונים של הפרק.⁴ במופע הראשון רות מדברת לנעמי (רות ב ב), ושמה מצוין בתוספת התיאור "המואביה". במילים אחרות, רות מדברת לחמותה כמואביה. עם זאת, כאשר בעז מדבר אל רות בפעם הראשונה, הפסוק מציג את דבריו כך: "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל רֹת" (רות ב ח). נראה כי נקודת המבט של מספר העלילה היא כי בעז לא מדבר אל רות כאל

תרומתו של בעז: השגת מזון

מהי מתנתו הגדולה של בעז לרות בפרק ב'? הצענו כמה אפשרויות ראויות. בעז מתייחס לרות בנדיבות, מגן עליה מהבריונים בשדות, מכיר בה, משקם את כבודה, ומכריז פומבית על הכבוד שהוא רוכש לה. כל אחת מהפעולות הללו ראויה לשבחים בפני עצמה; אך העובדה העומדת בלב הפרק היא שבעז מספק לה מזון, מחיה פיזית.¹ ההנחה שזהו הרעיון המרכזי של הפרק נתמכת על-ידי מילת המפתח "לקט" שמופיעה עשר פעמים לאורך הפרק. מילה זו מושכת את תשומת לבנו לא רק למזון המתקבל, אלא לאופן בו הוא מתקבל – באמצעות הנדיבות והרחמים של בעל הבית המתיר לרות ללקט בשדהו.

מסעה של נעמי לבית לחם הוביל לשתי בעיות עליהן לא ניתן להתגבר. בטווח הקצר, היא נתונה לאימת הרעב. ללא בעל ובנים שיתמכו בה, ועם שדות שלא נחרשו במשך שנים, אין לה שום דרך להשיג מזון.² שובה של נעמי לבית לחם מתוזמן באופן אירוני לקציר, עונת הציפייה לרווחה, כאשר האנשים אוספים בשמחה את פירות עמלם (רות א כב). נעמי, עם זאת, צופה בדממה. אין לה נכסים, אין לה מזון, ובהתחשב בקבלת הפנים הקרירה לה זכתה, היא לא יכולה לצפות לעזרה מאנשי העיר. עתידה הכלכלי של נעמי עגום.

בעייתה השנייה של נעמי אינה מידית. אפילו אם היא תשרוד את החורף הקרוב, אפילו אם היא תצליח איכשהו לשקם את שדותיה ולהבטיח את מצבה הכלכלי, אין לה שום עתיד. אלמנה מבעלה, שכולה מפרי בטן וזקנה מכדי להתחיל משפחה חדשה, לנעמי אין שום תקווה להמשכיות.

רות תוכיח את עצמה כפתרון לשתי הבעיות של נעמי, ובעז יהיה זה שישפק את הפתרון בעבור רות. בפרק ג', רות (באמצעות בעז) תפתור את הבעיה לטווח הארוך של נעמי, בעיית המשכיות. בפרק ב' רות מתמודדת עם הבעיה המידית, הדוחקת - האיום הקיומי של הרעב. מילות הפתיחה של רות בפרק זה מציירות את ניסיונה למצוא פתרון לבעיה:

וַיֹּאמֶר רֹת הַמוֹאֲבִיָּה אֶל נְעָמִי אֵלֶיךָ נָא הַשְׂדֶּה וְאֶלְקָטָהּ בַּשָּׂבִלִים אַחַר אֲשֶׁר אֶמְצָא חֵן בְּעֵינָיו

(רות ב ב).

1. כמה מקורות בחז"ל מתייחסים למזון בפרק כמטאפורה למלוכה. בשבת ק"ג ע"ב ישנה סדרה של פירושים מדרשיים הקוראים את הטקסט באופן זה. קריאה זו חשובה משום שפרק זה מקדים את הבאות לפרק הבא, המכיל בחובו הבטחה לנישואים (ואולי גם לילדים). ביחד, שני הפרקים מספקים פתרון הן לנסיבות הטראגיות של נעמי והן לאסון הלאומי שבא לידי ביטוי בחוסר במלוכה.

2. זאת אם בכלל נותרו לה שדות. ייתכן כי שדותיו של אלימלך נמכרו, אולי כעונש על כך שנטש את בית לחם במהלך הברצות. ראו מלכים ב ח א-ו. נבחן נושא זה לעומק באחד השיעורים הבאים.

3. דבר זה יתקיים גם בפרק הבא, כאשר רות תשוב מהמפגש עם בעז ותעניק לנעמי את שש השעורים שקיבלה מבעז (רות ג ז). שש שעורים אלה הינן יותר סמליות מחיוניות, כפי שנציין בעתיד.

4. באחד השיעורים הבאים נדון בשני המקרים הנוספים בהם מופיע שמה של רות, בסוף הפרק.

נרמז על-ידי הפועל בו נעשה שימוש לתיאור האופן בו בעז מגיש את האוכל לרות. הפועל "ויצבט" הוא מילה יחידאית, המופיעה רק פעם אחת במקרא.⁶ השורש צב"ט מופיע בפשוט שמיות מקבילות (ערבית, אמהרית) והוראתו "לתפוס", "לאחוז בחוזקה", "להחזיק".⁷ צורת השם של הפועל (צביטה) מופיעה במשנה (חגיגה ג א) ומשמעותה ידית הצנצנת. משמעות השם באוגריתית הוא "מלקחיים" או "ידיות".⁸ נראה כי משמעות המילה עשויה להיות אחיזה באמצעות היד, או האצבעות, בתנועת מלקחיים.

כך מבין זאת המדרש, שטען כי בעז צבט עבור רות כמויות קטנות של פת קלוייה באמצעות שתיים מאצבעותיו (רות רבה ה ט). אם המילה "ויצבט" מרמזת על צביטת כמות קטנה של פת קלוייה, כמות קטנה מאוד של מזון, אז העובדה שנותרו שאריות לאחר שרות אכלה לשבעה היא לא פחות מפלאית, רמיזה להתערבות א-לוהית. המדרש דן בשאלה מי האחראי לשפע המזון:

ויצבט לה קלי – קליל זעיר בשתי אצבעותיו. אמר רבי יצחק את שמע מינה תרתי או ברכה שרת באצבעותיו של אותו צדיק או ברכה שרת במעיה של אותה צדקת, ממה דכתיב "ותאכל ותשבט ותותר", נראין הדברים שהברכה שרת במעיה של אותה צדקת (רות רבה ה ט).

בדיון זה, המדרש מציע תשובה ברורה לשאלה אותה הוא מעלה. באופן מפתיע, המשך המדרש מותח ביקורת על בעז:

א"ר יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה בלבב שלם שאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו "וישמע ראובן ויצילהו מידם" (בראשית לז), בכתפו היה מוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו "הנה הוא יוצא לקראתך" (שמות ז), בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואלו היה יודע בעז שהקב"ה מכתוב עליו "ויצבט לה קלי ותאכל ותשבט ותותר", עגלות מפוטמות היה מאכילה.

לפי מדרש זה, בעז היה יכול לעשות יותר בעבור רות.

באופן מעניין, שתי הדמויות האחרות אליהן מתייחס המדרש הן ראובן, ביחוס ליוסף, ואהרן, ביחסו למשה. כל אחד מהאירועים הללו כולל מישהו בעל סיבה טובה להתרעם על מי אחיו, במקום לגמול לו חסדר. לראובן, הבן הבכור, הייתה סיבה מצוינת לא להציל את יוסף, שנראה נחוש לתפוס את מקומו. אהרן הולך לקבל את פני אחיו הצעיר, משה, שלא רק שמעולם לא סבל יחד עם אחיו, אלא אף נבחר להוביל את העם אל הישועה. גם לבעז ישנן כמה סיבות למנוע מזון מרות, כלתה המואבייה של נעמי. ואכן, פעולת הנדיבות הבסיסית ביותר במצב זה מופיעה

6. אבן-עזרא (רות ב יד) אומר על מילה זו "אין לה חבר".

7. לקסיקון בראון-דריבר-ריגס A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, 1951, עמ' 840.

8. ס"ה גורדון, Ugaritic Textbook (1965), עמוד 472.

9. זוהי הוראתו של הפועל צב"ט בעברית מודרנית.

מואביה או כאל נערה לא מוכרת, חסרת שם. במקום, בעז מדבר אל רות כאל רות, סובייקט שהינו בעל שם וזהות.

בעז מזמין את רות לארוחה

וַיֹּאמֶר לָהּ בַעַז לֶעֱת הָאֵכֶל גֹּשִׁי הֶלֶם וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּחֶם וְטַבַּלְתְּ פִתָּךְ בַּחֲמִץ וְתִשָּׁב מִצַּד הַקּוֹצִים וַיִּצְבֹּט לָהּ קְלִי וְתֹאכַל וְתִשָּׁבַע וְתִתֵּר. (רות ב יד).

אנו לא יודעים כמה זמן עבר מאז שנעמי ורות שבו לבית לחם. עם זאת, נראה כי רות לא זכתה לארוחה הגונה מזה זמן רב. למעשה, הרצף המהיר של הפעלים המתאר את ארוחתה של רות ("ותאכל ותשבט ותתיר"), עשוי להצביע על הרעב בו היא נתונה ועל המהירות בה צרכה את מזונה. העובדה שבעז הזמין את רות לאכול עמו בזמן הארוחה מצביעה על רגישותו לסבלה של רות, והכללתה בארוחה אותה הוא מספק לשכיריו הינה מעל ומעבר למצופה. במהלך הארוחה, יושבת רות בסמוך לקוצרים, דבר המצביע על השיפור בקבלתה בחברה, ועל מעמדה המשתנה.⁵ היא לא מתפקדת יותר כענייה מואבייה שפלת רוח, אלא כאורחת אותה הזמין בעז המכובד. מעבר לכך, מדהים לראות כי בעל האדמות העשיר והנכבד הזה מגיש לרות את המזון בעצמו, ובכך מוכיח את דאגתו לסבלה.

התוצאה היא כי רות זוכה ליותר מזון מהנדרש: "ותתיר". הטקסט אומנם לא מסביר לנו באופן מדי מהן כוונותיה של רות, אבל יתברר במהרה כי רות מניחה את השאריות בצד, בעבור נעמי, שבוודאי רעבה אף היא. למעשה, כאשר רות שבה לנעמי, היא תגיש לה את השאריות לפני שתוציא מילה מפה, כך שנעמי לא תצטרך לסבול ולו רגע אחד מעבר להכרחי:

וַתֵּשֶׂא וַתְּבוֹא הָעִיר וַתֵּרָא חֲמוּתָה אֶת אֲשֶׁר לָקְטָה וַתּוֹצֵא וַתִּתֵּן לָהּ אֶת אֲשֶׁר הוֹתֵרָה מִשְׁבָּעָה. (רות ב יח).

פסוקים אלה אינם מכילים דיאלוג ואף לא שמות. בעוד חוסר הדיאלוג מצביע על חפזונה של רות לספק פתרון מהיר לרעבונה של נעמי, חוסר השמות בפסוק עשוי אף הוא להדגיש את הרעב. הרעב הינו חוויה הפושטת מהאדם את אנושיותו. היא פוגעת באנושיות האדם, בזהותו, ויחד עם זה, בשמו.

השאריות של רות

מיהו האחראי לשאריות וליכולתה של נעמי לאכול – רות או בעז? במילים אחרות, האם בעז מעמיס על רות כמות גדולה מדי של מזון באופן מודע (או אולי ללא כוונה תחילה) כדי שגם נעמי תוכל לאכול? הדבר נרמז בפסוק המתאר את השאריות של רות: "את אשר הותרה משבָּעָה".

עם זאת, אפשרי גם להניח כי רות הגבילה את הצריכה של עצמה על מנת להבטיח שגם נעמי תזכה לארוחה. הדבר

5. כמה מדרשים מפרשים זאת כהחלטה צנועה של רות להפריד עצמה מהקוצרים ולשבת לבדה. עם זאת, השימוש במילה "מצד" (גם בהקשר של ישיבה לארוחה), נמצא בשמואל א כ כה, שם ברור כי מדובר בארוחה משותפת ואפילו במקום של כבוד.

לאחר שבעז מזמין את רות לארוחה, הוא נותן לנערו ארבע פקודות נוספות. ראשית, הם צריכים להתיר לרות ללקט מהעומרים, ולא רק מהשיבולים. ציינו מקודם כי ייתכן שזו תגובה לדבריו המזלזלים של הניצב או ציטוט מוטעה בכוונה של בקשתה של רות ללקט את העומרים.¹⁰

בעז מוסיף שיש לבצע זאת מבלי להכלים את רות או לבייש אותה בכל צורה שהיא. הפועל בו נעשה שימוש "תכלימוה" הוא פועל חזק מאוד, המרמז על כך שנאסר על האנשים להיות עוינים כלפי רות. עוינות זו יכולה לנבוע הן ממוצאה המואבי של רות והן מההקשר, בו רות מואשמת על-ידי הניצב בבקשתה לקבל דבר מה שבדרך כלל אינו חלק ממתנות העניים. הוראותיו של בעז מונעות מהקוצרים להשפיל את רות בשום מצב, אפילו אם היא חורגת מהנורמות המקובלות של הליקוט.

בפעולה של נדיבות בלתי צפויה, בעז מנחה את האנשים הצעירים לשמוט בכוונה עומרים נוספים.¹¹ ראוי לציין כי הוא עושה שימוש בפועל "ועזבתם", על-מנת לציין שעל הקוצרים להשאיר את העומרים לרות. בעז עשה שימוש בעבר במילה זו כאשר תיאר את התנהגותה היוצאת דופן של רות, כאשר עזבה את אביה ואת אימה על-מנת להצטרף לעם לא ידוע (רות ב יא). מילה זו הופיעה קודם בדבריה של רות (רות א טז), כאשר היא התחננה בפני נעמי לא להפציר בה לעזוב אותה. הופעתה המשולשת של המילה מרמזת על כך שנדיבותו של בעז לרות נובעת מהתנהגותה שלה.

לסיום, כתוספת לנדיבות היוצאת דופן שלו, בעז מוסיף כי אסור לקוצרים לגעור בה. קשה להבין באיזה מובן מוסיפה המילה הזו להוראתו הקודמת של בעז לא להשפיל את רות. שורש גע"ר מופיע בהתייחסות לדיבור (בראשית לו ז), או לעתים אפילו קללה, היוצא מפיו של משהו, אנושי או א-לוהי (שמואל ב כב טז, ישעיהו ג ב). בהקשר זה, נראה כי המשמעות אינה רק שעל הקוצרים להשתדל לא לעשות דבר שעשוי להשפיל את רות, עליהם גם לא לעשות שימוש בדבריהם באופן שיביך אותה. עליהם לשלוט באופן דיבורם, ולוודא שלא יפחידו אותה בדיבורם החזק או הכוחני.

וְתִלְקֹט בְּשֶׁדָּה עַד הָעֶרֶב וְתַחְבֵּט אֶת אֶשֶׁר לִקְטָה וְיָהִי כְּאִיפָה שְׁעָרִים (רות ב יז).

הוראותיו של בעז ביחס לרות הוכיחו עצמן. רות חוזרת עם איפה של שעורים. כמות זו הינה גדולה יחסית:¹² מפרשת המן אנו יכולים להסיק שאיפה היא פי עשר מהכמות היומית הרגילה למבוגר.¹³ יכולתה של רות ללקט כמות

10. ראו שיעור 14.

11. רש"י (רות ב טז) מתאר את בעז מורה לקוצרים להעמיד פנים כאילו שכחו כמה מהעומרים, כדי שרות תוכל להרימם. המלבי"ם מוסיף כי כוונתו של בעז בהוראה לקוצרים לקחת חלק בהעמדת הפנים היא לספק לרות עומרים תוך שמירה על כבודה, או אולי באופן מלא שפע.

12. ראו גם שמואל א יז יז, שם דוד מביא איפה של תבואה קלוייה לאחיו בשדה הקרב.

13. בשמות טז טז נכתב כי כל אדם במדבר יכול לאסוף עומר אחד של מן מדי יום. נראה כי זו הכמות היומית של אוכל ההכרחית לאדם. שמות טז לו מעדכן אותנו כי עומר הוא עשירית האיפה. כך, רות ליקטה פי עשר מהכמות שנדרשה לה להישרדות בעצמה, ופי חמש מהכמות שנדרשת

כראויה לשבח. באמצעות מתיחת ביקורת על מאפיין זה, המדרש מציע עמדה מוסרית חד-משמעית: פעולות של נדיבות, בין אם הן קשות או לא, חייבות להתבצע בלב נדיב, עם תחושה של מחויבות מלאה. אם ישנו היסוס כלשהו מצד המקבל, הפעולה אינה עומדת במטרתה וראויה לגינוי.

עם זאת, הביקורת שמתח המדרש נראית מוגזמת, ואפילו בלתי מבוססת. רוחב לבו של בעז עומד במרכזו של הפרק, ונדיבות לבו ביחס לרות הנה יוצאת דופן. מדוע המדרש מעלה גינוי בלתי צפוי זה? ייתכן כי הדבר נובע מבחינה של הטקסט. בעוד נדיבותו של בעז לרות הינה חד-משמעית ועומדת מעל כל גינוי, עמדתו ביחס לנעמי פחות ברורה. למעשה, בעז ונעמי לא נפגשים לאורך כל הסיפור, ובעז לא מזכיר את נעמי באף אחד ממפגשיו עם רות. נראה כי נדיבותו כלפי רות מופנית ישירות אל רות, בלי שום התייחסות לקרובת משפחתו, נעמי. בעז מזכיר את נעמי רק בפרק ד', בהקשר של ביצוע פעולות משפטיות. ניתן להניח כי בעז, כמו שאר אנשי העיר, נוטר טינה לנעמי על שעזבה את העיר בימי הבצורת. בדיוק כמו שאנשי העיר לא נחלצו לסייע לנעמי, גם בעז לא מעניק לה אמצעי קיום. זו יכולה להיות הסיבה להבנת המדרש את התיאור בו מגיש בעז לרות כמות קטנה של מזון. אולי הוא אכן סיפק מספיק מזון לרות, אבל הוא ודאי לא טרח לוודא שנותרות מספיק שאריות עבור נעמי.

על-ידי ביקורת על אופן חלוקת המזון, המדרש מציץ למצב סבוך. העובדה שבעז ונעמי מעולם לא נפגשו אינה מקרית. לפי תפישה זו, רות היא האחראית הבלעדית להישרדותה של נעמי. בעז עוזר לנעמי באופן עקיף באמצעות קשריו עם רות, אבל ייתכן כי היה מעדיף לנטוש את נעמי לחסדי גורלה האומלל.

בשיעורים קודמים הצעתי כי דמותה של נעמי משקפת את זו של האומה באותו הזמן. קריאה זו בדמויותיהם של נעמי ובעז יכולה להציע תשובה לשאלה מבלבלת נוספת: מדוע, למעשה, ישועתה של האומה באה מידיה של רות, אישה זרה? ההידרדרות של החברה בתקופת השופטים עשויה להיות כל-כך חמורה, שאף אדם מבפנים לא יכול להשלים את תיקונה – אפילו לא בעז הצדיק. רק אדם שלא מעורב במורכבויות ובכעסים יכול להתעלות מעל למריבות ולאחות את קרעי האומה. המדרש מציע כי רות היא האחראית למזונה של נעמי, היא מספקת את הפתרון להמשכיותה של נעמי. רות גם מגשרת בין בעז לנעמי, ומאפשרת לבעז לספק מזון באופן עקיף על-מנת להציל את נעמי. בעשותה כך, רות מתחילה לתקן את המצב, דבר המוביל בסופו של דבר למלוכה, שנועדה לרפא את החברה השסועה.

בעז וקוצריו

וְתִקֵּם לְלִקְטָה וְיִצוּ בְעֵז אֶת נְעָרָיו לְאָמֵר גַּם בֵּין הָעֹמְרִים תִּלְקֹט וְלֹא תִכְלִימוּהָ. וְגַם שֶׁל תִּשְׁלַח לָהּ מִן הַצִּבְתִּים וְעֵזְבֹתָם וְלִקְטָה וְלֹא תִנְעֶרוּ בָּהּ (רות ב טז-טז).

- <http://www.vbm-torah.org/vbm> האתר בעברית:
- <http://www.vbm-torah.org> האתר באנגלית:
-
- משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
- דואל: YHE@etzion.org.il
-

גדולה כל כך הינה יוצאת דופן, במיוחד בהתחשב בכך שהיא זרה ושזהו יומה הראשון בשדות. מדובר בעובדה מדהימה בעיקר אם ניקח בחשבון את האפשרות שרות נדחתה ממספר שדות, ולכן איבדה זמן ליקוט יקר.¹⁴

בעז מדרבן את הפתרון למצב הבלתי נעים המתואר בפרק. על-ידי הבטחת כמות ראוייה של מזון הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך, בעז מכלכל גם את נעמי, בכוונה או שלא. חשוב מכך הוא האופן בו בעז מתייחס לרות בשדות בית לחם. על-ידי הצגתה באורחת מכובדת, ועל-ידי וידוא שכל אדם בשדה יידע כי הוא פטרונה ומגינה, בעז מציע לרות הרבה יותר ממזון והישרדות. הוא תורם לכבודה, חשיבותה, ותחילת קבלתה.

סדרת שיעורים זאת מוקדשת לזכרה של אמי מורתי, נעמי רות ז"ל בת אהרן שמחה הי"ו, אישה שהתאפיינה במסירותה הבלתי-מתערערת של נעמי למשפחה, וחוסר אנוכיותה ונדיבותה יוצאי הדופן של רות.

אשמח לקבל שאלות והערות: yaelziegler@gmail.com.

-
- כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולד"ר יעל ציגלר, תשע"ג
- תרגום: נועה זחבי-רז
- עורך: ישי גלזנר
-
- בית המדרש הוירטואלי שליד ישיבת הר עציון
-

להישרדות שלה ושל נעמי. עם זאת, רות צריכה ללקט מספיק על-מנת שהיא ונעמי יוכלו לשרוד בחורף, שארוך בערך פי חמש מעונת הלקט. פסוק זה מיידיע אותנו שרות תביא הביתה כמות המספיקה לכלכל אותה ואת נעמי במהלך החורף. זאת, ללא ספק הודות לנדיבותו יוצאת הדופן של בעז, ולהוראות המיוחדות שנתן לקוצרים, הוראות שהן מעל ומעבר לכל ציפייה.

14. ראו שיעור 14.